

Innhold

Innledning	11
1. Et kontinent blir bosatt	19
Menneskets forhistorie. Utvikling av redskaper og språk	19
Fangst- og fiskersamfunn	22
«Jordbruksrevolusjonen». Geografi og klimaendringer	24
Spredningen av jordbruket i Afrika sør for Sahara	28
Jern og sykdommer	32
Bantuekspansjonen. Afrikas språk og befolkningsgrupper	36
Familiemønster i jordbrukssamfunnet	41
«Ettesamfunn»: ikke-sentraliserte samfunnsordninger	43
«Statssamfunn»	46
2. Nord-Afrika, Etiopia og kysten av Øst-Afrika.	
Kristendom og islam	52
Faraoenes Egypt	52
Kusjriket i Nubia. Meroe	54
Fønikere, grekere og romere. Kristendommen i Nord-Afrika	57
Det kristne kongedømmet i Etiopia	59
Arabisk erobring av Nord-Afrika	62
De islamske berberrikene i Maghrib	65
Arabisk handel og islam på kysten av Øst-Afrika	67
3. Vest-Afrika før møtet med europeerne	73
Savanneområdet. Bosetting og vilkår for riksdannelse	73
Handel og handelsfolk. Slavehandelens omfang	76
Riksdannelser: Ghana og Mali	79
Songhairiket	82
Islamisering	84
Islamske revolusjoner. Fulaniriket i Nord-Nigeria	86
Bosetting og kulturutvikling i de vestafrikanske skogområdene	91
Beninkongedømmet og den islamske innflytelsen i Guinea-området	94
Tropeskogområdet og kongokongedømmet	97

4. Øst-Afrika og det sørlige Afrika før møtet med europeerne	99
Bosettingen av Øst-Afrika	99
Bosettingen på den sørlige savannen og høysletta i det sørlige Afrika	102
Sanfolk og khoikhoi. Fangstfolk og jordbrukere i Sør-Afrika	105
Levekår og familie. Slaveri	106
Byer, handel og håndverk	109
Store Zimbabwe	112
Luba-lundarikene	114
Kongedømmene i Øst-Afrika. Buganda, Rwanda og Burundi	117
Konge og folk: harmoni eller konflikt?	120
5. Den europeiske ekspansjonen og den atlantiske slavehandelen, 1500–1800	122
Portugisisk ekspansjon	122
Portugiserne og kongokedømmet	124
Portugiserne i Øst-Afrika. Swahilikulturen	126
Portugiserne i Mosambik og Angola. Monomotapariket i Zimbabwe	128
Den atlantiske slavehandelen. Slavehandelen gjennom Sahara og i Indiahavet	131
Organiseringen av slavehandelen. Regional fordeling	135
Afrikansk slaveri og slavehandel før møtet med europeerne	139
Slavenes vei	141
Økonomiske virkninger av slavehandelen	143
Sosiale og demografiske virkninger	145
Slavehandelens politiske virkninger	149
Diskusjon om slavehandelen	154
6. Afrika på 1800-tallet. Vest og øst	156
Handelsrevolusjon og europeisk «frihandelsimperialisme» i Vest-Afrika	156
Handelsrevolusjonen. Samfunnsendring i de vestafrikanske kongedømmene	160
Den kristne afrikanske eliten på kysten av Vest-Afrika	162
«Indre modernisering». Fantiforbundet på Gullkysten	164
Handelsnettets langs Kongoelva. Geværriker i Angola	166
Handelsrevolusjonen i Øst-Afrika. Zanzibar	169
Handelsrevolusjonen i det østafrikanske innlandet	170
Buganda og Rwanda-Burundi	175
Økonomiske og kulturelle virkninger av handelsrevolusjonen i Øst-Afrika	177
Indre modernisering på Madagaskar	178
7. Afrika på 1800-tallet. Sør og nord	182
Den store urotiden i det sørlige Afrika. Zuluerobringene	182
Boerne i Kappkolonien	187

De uavhengige boerrepublikkene på høysletta. Oranjestaten og Transvaal	189
Natalkolonien og zulurikets fall	191
Kristen misjon og afrikansk samfunnsendring. Lesotho, Botswana og Sør-Afrika	194
Gruvedrift og britisk imperialisme i Sør-Afrika og Rhodesia	196
«Modernisering» og gjeldskrise i Egypt	198
Erobringen av Algerie og den islamske motstandsbevegelsen. Sanussiene i Libya	201
Egyptisk kolonistyre og arabisk slavehandel i Sudan. Det islamske profetriket og den britiske erobringen	204
Islamsk geværimperialisme i Sudan-området	206
Det nye etiopiske riket	208
8. Tilbakeblikk på det førkoloniale Afrika	212
Tilbakeblikk: enkel teknologi og svak statsmakt	214
Årsaker til den enkle teknologien og den svake statsmakten: indre forhold	216
Ytre forhold: verdensmarked og avhengighet	218
«Indre modernisering»? Kontrafaktiske alternativer	221
9. Kolonierobring og tidlig kolonitid, 1880–1920	224
Kappløpet om Afrika. Forløp og europeiske interesser	224
Forutsetninger for erobringen: ideologi, medisin og teknologi	227
Afrikansk politikk: samarbeid	231
Afrikansk politikk: motstand	233
Opprør mot kolonistyret	235
Boerkrigen i Sør-Afrika	239
Naturkatastrofer og sykdommer	240
Kolonistyre: statsbygging, byråkrati og lovordning	242
Den fåtallige lokaladministrasjonen: distriktskommisseren	245
Indirekte styre. Historisk kontinuitet	247
Opphevelsen av slaveriet	251
Koloniøkonomiens rammevilkår: fred, transport og nye handelsnett	253
Frivillighet: afrikansk bondeproduksjon	256
Tvang: plantasjeproduksjon og settlerjordbruk	257
Gruvedrift. Tvang eller frivillighet?	262
10. Koloniperioden. Samfunnsendring, 1920–1950	264
Utviklingens rammevilkår og de europeiske firmaene	264
Landsbygdsamfunn i endring. Kapitalisme?	266
Migrantarbeid og folkeflytting	269
Utviklingspolitikk og industri etter 1945	271
Skoleutbygging	274
Byutvikling. Småborgerskap, arbeiderklasse og filleproletariat	276
Bysamfunn i utforming. Nærkontakt med landsbygda	279

Familien i forandring. Framgang for yngre menn og kvinner	282
Religionsendring. Afrikanske religioner	285
Kristen misjon og afrikanske menigheter	286
Den afrikanserte kristendommen.	290
Uavhengige afrikanske kirker og profetbevegelser	292
Islam.	295
Etnisk identitet	296
Panafrikanisme og tidlig nasjonalisme.	298
Befolkningsutvikling	300
Tilbakeblikk på koloniperioden	302
11. Nasjonalisme og avkolonisering.	306
Utdanningseliten og kolonimaktens planer etter andre verdenskrig	306
Ghana som foregangsland. Kwame Nkrumah	310
Nasjonalismens smittevirkning: Nord- og Vest-Afrika.	312
Avkolonisering i Øst- og Sentral-Afrika. Settlernes motstand.	315
Sammenbrudd i Kongo. Fortsatt kolonistyre i Angola og Mosambik	317
Internasjonale forutsetninger for avkoloniseringen	320
Indre forutsetninger. Misnøyde sosiale grupper.	322
Organisasjon, agitasjon og religion	325
Indre motsetninger i uavhengighetsbevegelsen	327
Frigjøringskrig i det sørlige Afrika. Zimbabwe, Namibia, Angola og Mosambik	329
Geriljakampens teori og virkelighet.	332
Etiopia: slutten på keiserstyret	333
Fellesskap og forventninger.	335
12. Uavhengighet og krise, 1960–1990.	336
Verdens raskeste befolkningsvekst	336
Nasjonsproblemet i Afrika. Utbrytingsforsøk i Kongo og Nigeria	337
Borgerkrig og stormaktspolitikk. Angola, Mosambik og Sør-Sudan.	340
Ettpartistyre	343
Militærregimer	346
Etiopia: revolusjon og krig med Eritrea	349
«Nettverkstat», korrupsjon og utviklingshjelp	351
«Utviklingsstaten» og den statskontrollerte økonomien.	355
Økonomisk framgang og tilbakeslag	357
Ytre årsaker til den økonomiske krisen	359
Indre årsaker. Finansielt vanstyre, feilslått industrireiseing og klassepolitikk	363
Indre årsaker. Afrikanisering, korrupsjon, afrikansk mentalitet og svart økonomi	365
Jordbruk og klassemotsetninger. Ujamaa-politikken i Tanzania	368
Jordbruk: problemer og muligheter.	370
Klassemotsetninger, kriminalitet og kritiske forfattere	372

En sammenligning med Asia	375
Skuffede forventninger	376
13. Politisk og økonomisk reform på 1980- og 1990-tallet	378
Økonomisk reform. Verdensbanken og u-hjelpen som pådrivere	378
Virkinger av reformene. Økonomi	381
Demokratisering. Indre og ytre årsaker	385
Virkningene av reformene. Demokratiets problemer	387
Borgerkriger og statsoppløsning: Somalia, Kongo, Vest-Afrika og Kenya	391
Borgerkriger og massemyrderier: Rwanda og Darfur	394
Felles mønstre i konfliktene	396
Nasjonalstaten, Den afrikanske union og internasjonal intervensjon	398
Kvinner, generasjoner, befolkningsutvikling	400
AIDS.	404
Kristne vekkelse og islamsk fundamentalisme	406
Inn i det nye årtusenet: globalisering, fattigdom og framgang. Kina i Afrika	410
14. Sør-Afrika i det 20. århundret	415
Samfunnsutvikling før 1945	415
Politisk utvikling fram til 1948.	417
Apartheid 1948–1984: suksess og motstand	418
Den sosiale utviklingen under apartheid: basis for reform	422
Apartheid avskaffes. P.W. Botha og F.W. de Klerk.	424
Mandela blir president	429
Høvdinger og globalisering	432
15. Teoretiske perspektiver og lange linjer	435
Teoretiske perspektiver	435
Lange linjer i afrikansk historie	440
Litteratur	442
Register	474
Kart og tabeller	483